

"TIJD-SCHRIFT" van de Historische Vereniging Vlaardingen
Redaktie: J.M. den Draak en P.J. Westerdijk
nummer 10 Corr. adres: Hofsingel 26, Vlaardingen, tel. 010-34.11.69

maart 1972 Contributie: f 10,-- per jaar, contr. voor elk
volgend lid uit een gezin en voor jeugdleden f 5,--.
Postgiro: 75 09 78 t.n.v. Penningmeester Hist. Ver.
Vlaardingen.
Lossenummers TIJD-SCHRIFT: f 1,--.

IN DIT NUMMER:

- . aankondiging van: lezing op 15 maart
excursie op 15 april
jaarvergadering op 8 mei
- . Verenigingsnieuws
- . Artikel van de hand van de heer J. Anderson over:
Paardemarkt met Kermis + 1900
- . Hoofdstuk 6. "De haringvisscherij" uit: J. van Wijk: Merkwaardigheden
uit elke provincie van ons vaderland, Amsterdam. z.j. (waarschijnlijk 1836)

15 MAART , woensdagavond , 8 uur , hopen wij te gast te zijn
op het GEMEENTE-ARCHIEF, (Plein Emaus 5)

bij de heer J.Th. POELSTRA, Archivaris van de Gemeente Vlaardingen.

De heer Poelstra kennen wij als een man vol initiatieven, met een concrete visie op de belangrijke rol die de amateur-historicus kan spelen. Hij zal stellig veel inspirerende ideeën "op tafel" zal leggen. Om te horen over de komende activiteiten op het gemeente-archief is geen betere omgeving denkbaar dan het archief zelf; het bestuur nodigt U gaarne uit om op deze ongebruikelijke, maar plezierige plaats van bijeenkomst te komen luisteren naar de heer Poelstra.

Op 15 APRIL is een EXCURSIE georganiseerd naar onze buurgemeente
MAASSLUIS.

Het programma van deze excursie luidt als volgt:

Bezoek aan de Grote Kerk, waarvan de restauratie gestaag vordert, en bezichtiging van het kostelijke en beroemde orgel (veelvuldig bespeeld door Feike Asma), en van de zeldzame objecten: de Kerkschepen en het Visserijbord. Gids is hierbij de heer T. Mastenbroek, president-kerkvoogd en amateur-historicus van Maassluis;

Wandelen langs de bijzondere - onlangs gerestaureerde - panden van Maassluis naar:

het Gemeente-Museum van Maassluis, waar de heer Mastenbroek de deelnemers ook zal rondleiden.

Opgave van tevoren is ditmaal niet nodig.

Verzamelen om 9.30 uur bij het Belastingkantoor, hoek Parallelweg/
Westhavenkade.

NOTEERT U VAST DE DATUM VAN 8 MEI voor DE JAARVERGADERING ?

Nadere bijzonderheden over plaats van bijeenkomst en de agenda vindt U in het volgende nummer van TIJD-SCHRIFT.

- Van het Gemeentebestuur ontving de Historische Vereniging het verzoek een vertegenwoordiger van onze vereniging te willen voordragen als lid van het in te stellen Comité Stadsverfraaiing. Het bestuur heeft tot haar vreugde onze oud-voorzitter, de heer G. Geluk, bereid gevonden namens onze vereniging in dit comité zitting te nemen. De heer Geluk is inmiddels door het College van Burgemeester en Wethouders als lid benoemd; het Comité heeft zijn werkzaamheden aangevangen.
- De werkgroep "Visserij" heeft de vruchten van het nijver speurwerk laten zien op de leden-hobbyavond van 10 januari j.l. De zeer grote hoeveelheid van gegevens, die bijeengebracht werd, wordt in de komende weken voor publicatie pasklaar gemaakt; een artikelenreeks in "TIJD-SCHRIFT" zal een overzicht geven van de resultaten van de onderzoekingen van de heren van Os, de Jongh, Pluimgraaff en Zuidgeest.

- Verzoek om medewerking aan tentoonstelling.

Het Visserijmuseum gaat, vooruitlopend op het 700-jarig bestaan van onze stad, een tentoonstelling houden in mei aanstaande, onder de titel: "699 jaar Vlaardingen". Gedurende de tentoonstelling zal een historische film en een dia-klankbeeld over Vlaardingen worden getoond. Het Visserijmuseum heeft de Historische Vereniging Vlaardingen om medewerking gevraagd bij het samenstellen van het dia-klankbeeld. De dia's zullen betrekking moeten hebben op historische panden en monumenten, afbeeldingen en voorwerpen, klederdrachten en personen uit de geschiedenis van Vlaardingen. De tentoonstellingscommissie van onze Vereniging zal de dia's selecteren en op basis van verstrekte gegevens de begeleidende tekst samenstellen. Wie de beschikking heeft over voor het doel geschikte dia's en bereid is deze tijdelijk in bruikleen af te staan, wordt verzocht contact op te nemen met ons bestuurslid, Drs. J.P. van de Voort, Visserijmuseum, Westhavenkade 53-54, tel. 34 87 22. Hij zal gaarne verdere inlichtingen verstrekken. Voor medewerking is de Historische Vereniging zeer erkentelijk!

- Verzoek aan medewerking aan inventarisatie van films en/of geluidsbanden over Vlaardingen.

De gemeente-archivaris, de heer J.Th. Poelstra, is bezig een inventarisatie samen te stellen van films en/of geluidsbanden over Vlaardingen. Ook korte tijd geleden opgenomen gebeurtenissen in Vlaardingen bijv. zullen in later tijd historisch materiaal zijn! Wie dergelijke films of geluidsbanden in zijn bezit heeft of van anderen weet, die hierover de beschikking hebben, kan aan deze inventarisatie meehelpen door contact op te nemen met de heer Poelstra, Gemeente-archief, Plein Emaus 5, tel. 34 29 72. Bij voorbaat dank! (U hoeft niets af te staan, het is al fijn wanneer u medewerking geeft aan de vervaardiging van duplicaten.)

- Contributiebetaling.

Mogen wij ter vergemakkelijking van de administratie degenen, die hun contributie voor 1972 nog niet voldaan hebben, daaraan nog eens herinneren?

Het gironummer van de penningmeester van de Hist. Ver. Vlaardingen is 75 09 78; het bedrag: f 10,-- voor Vlaardingse leden, f 5,-- voor huisgenoten; f 22,-- voor het gecombineerde lidmaatschap met de Hist. Ver. Zuid-Holland.

- Van de Werkgroep Helinium ontvingen wij hun mededelingenblad van januari 1972, "Terra Nigra", nummer 63. Daarin zijn artikelen opgenomen over "de Cheruskenboerderij" (vervolg), "een munt van Maximianus" en "Archeologie in Engeland", benevens een overzicht t/m april van archeologische lezingen in het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden.

Toen ik voor de musical in 1973 een onderzoekje moest verrichten over de paardemarkt en de kermis in 1900, vond ik de gegevens interessant genoeg om deze in "Tijdschrift" te publiceren.

De paardemarkt besloeg toen één dag, doch in de gehele week waren er festiviteiten, waarvan de kermis de hoofd-attractie was. Verder gaven alle Vlaardingse toneelverenigingen en muziekgezelschappen uitvoeringen in de "Harmonie" of in de tuin ernaast, waarbij de eenheids-tarieven incl. bal, fl. 0,99 voor een heer en fl. 0,50 voor een dame bedroegen. Een ander jaarlijks terugkerend evenement was de wedren per paard op de korte baan voor respectievelijk "hitten" en "paarden van zessen klaar". Deze wedren was op de paardemarktdag, terwijl de keuring een uur tevoren in de "Romein" werd gehouden.

Op de bewuste 16e juni 1900, sloeg er één paard op hol en werd pas bij de pastorie op de Maassluissedijk tot staan gebracht. Een groot aantal bezoekers waren nu via het vernielde hek in staat het terrein te betreden en zo onbetaald de paarderenen te zien. De geldprijzen voor deze race varieerden van fl. 50,-- tot fl. 450,--. De zondagmorgen hiervoor werd er op de Maassluissedijk een wieler-wedstrijd georganiseerd over respectievelijk 10km-3km en 300 m.

Onder het oog van veel publiek won de plaatselijke favoriet

J. van der Knoop de spurt-race over 300 m.

Tevoren had de Kerkeraad geprotesteerd, omdat dan "Haar Gemeente en Haar Voorganger" zouden worden afgeleid of ontsticht door het bellen of trompetten van personen, die zich per rijwiel naar de Maassluissedijk zouden begeven.)

De kermis stond opgesteld op de Haven, de Gedempte Waal en het Kerkhof (Markt) en bestond o.a. uit een wafelkraam (7ct. per 5 st. gratis thuis bezorgd) een poffertjeskraam (15 ct. per dozijn) draaimolens een stoomcaroussel, byouterie- galanterie- en parfumeriekramen, een fotograaf en een cinemascoop.

Prof. Pierre adverteerde, dat hij geen armen had en met zijn voeten schilderde, knipte en schreef. Zijn loge was geheel vernieuwd. De prijs van de 1e rang van een kwartje en de 2e rang 15 ct.

Ieder jaar werd er van vele kanten tegen de kermis geprotesteerd, waarvan die van de Kerkeraad en van de bewoners van de Waal het meest luid klonken. Al deze protesten hebben ertoe geleid, dat de kermis in 1904 werd verboden. De plaatselijke uitspanningen, zoals de "Vriendschap" a.d. Markgraafaan en de "Romein" a.d. Maassluissedijk organiseerden b.v. een Café-Chantant, een Soiré of hadden tijdens die dagen een z.g.n. fotografisch-gezelschap in huis, wat voor weinig geld van de bezoekers portretten maakten. Als tegenpool organiseerde L&V de gehele week anti-kermis-vergaderingen, waarop een bidstond werd gehouden en een reciteergezelschap speelde, of de Chr. Geheelonthouderver. een avond-vullend programma verzorgde.

Volgens de berichten in de krant, werden deze avonden niet zo goed bezocht, terwijl zelfs op de avond van de "Tractaat-verspreiding" de spreker niet was komen op dagen en daarom het erelid van L&V, Johan Kijne het podium besteeg om daar een hoofdstuk voor te lezen uit de Bijbel en daarna de aanwezigen een psalm liet zingen.

Op een andere avond bleek het bezoek ook matig "maar het was twijfelachtig of een groter gehoor de zwakke stem van de spreker had gehoord". 's Avonds konden de HH Kunstlievenden en hun dames naar het concert in de tuin van de "Harmonie" door het muziekkorps van het 3e regiment Huzaren.

Toen in 1904 de protesten eindelijk succes hadden, werd de kermis afgeschaft en verhuisde de paardemarkt naar de Verlengde Zomerstraat.

(Bronnen: Vl. Cour. juni 1882. N.V.C juni 1892. N.V.C. 6-23 juni 1900).

DE HARINGVISSCHERIJ. (Inleiding)

=====
Een paar jaar geleden tikte ik bij een antiquariaat het volgende boek op de kop:

"Merkwaardigheden uit elke provincie van ons Vaderland, voor hen, die, tot eene leerzame uitspanning in het hoekje van den haard door ons vaderland willen reizen."

Het was geschreven in 1828 door J. van Wijk Roelandszoon, doch door de opstand in de zuidelijke provincies pas in 1835 uitgegeven.

Hier in op blz. 16 e.v. het verhaal over Vlaardingen "De Haringvisscherij", dat door een grootvader en zijn 2 kleinkinderen wordt beleefd.

In het voorwoord schreef hij de volgende hartelijke wensch:

Dat zij steeds gehoorzaame kinderen zullen zijn en eens brave, nuttige werkzame en godsdienstige menschen en ware beminnaars van hun vaderland mogen worden.

Waarschijnlijk ervaart u het verhaal meer amusant dan instructief, dat was dan ook onze opzet.

J. Anderson.

DE HARINGVISSCHERIJ.

=====
Wie kan van Vlaardingen spreken, zonder aan de haringvangst te denken, en wie denkt aan deze, zonder zich de groote voordeelen te herinneren die de-zelve eens aan het vaderland aanbragt, geen wonder dan dat JACOBUS begeerig was hiervan iets meer te weten, en zich verheugde, toen een der voornaamste Reeders, aan wien onze reizigers brieven van aanbeveling hadden, hun het volgende mededeelde: "Men wil dat reeds in 836 Hollandsche schepen op Schotland gevaren hebben om aldaar haring te koopen, en daar deze schepen van tijd tot tijd de haringscholen ontdekten, die zich op zekere tijden des jaars aan de kusten van Schotland vertoonen, is het zeer natuurlijk, dat zij reeds in de negende en tiende eeuw pogingen aanwendden, om eene eigene haringvisscherij te bezitten; deze nam van tijd tot tijd toe, en EDUARD I koning van Engeland, schonk in 1295 den Hollanders de vrije vangst op zijne kusten, terwijl deze weldra onder alle volken de voornaamste haringvisschers werden. De verbeteringen door WILLEM BEUKELSZ. in het zouten en kaken van den haring uitgevonden, verhieven deze visscherij weldra tot den hoogsten trap van luister, zoodat de Hollandsche haring algemeen gezocht werd, en duizenden van inwoners hierin hun bestaan vonden. Sommigen willen dat het vaderland van dezen handel eene zuivere winst van 43 mil-lioenen guldens trok, en dat nog in het laatst der vorige eeuw, de opbrengst der haringvisscherij jaarlijks op 70 millioenen guldens geschat werd, en moge hierin al iets overdreven zijn, zeker is het, dat deze visscherij groote schatten in het vaderland heeft gebragt, en daarom met regt de groo-te visscherij genoemd werd."

"Wel is deze handel niet meer wat zij geweest is; onder de Fransche over-weldiging werd zij geheel vernietigd, de Engelschen hebben Hollandsche ha-ringzouters en pakkers in dienst weten te krijgen, en beginnen ons vrij wel na te volgen; doch door moed, nijverheid en werkzaamheid kan de haringvis-scherij altijd nog eene milde bron van bestaan voor velen, en van aanzien-lijke voordeelen voor het vaderland zijn en verder worden."

"Wat nu de vangst zelve betreft, de schepen die op deze vangst uitgaan, worden haringbuizen genoemd. Jaarlijks, alvorens zij uitgaan, wordt er op den dag van hun vertrek, hierom buisjesdag genoemd, eenen bidstond gehouden om den Goddelijken zegen over den togt af te smeeken, vervolgens worden in den nacht van St. Jansdag, den 24 Junij, de eerste netten, van boven van licht voorzien, uitgeworpen; de haring komt op het licht af, en met geheele scholen in de netten, zoodat men deze naauwelijks kan ophalen.

Nu wordt de haring terstond gezouten, en zoodra zij uit zee komt onder opzigt van keurmeesters, door beëdigde haringpakkers, in de open lucht weder verpakt, en moet zij ten minste 10 dagen in het zout blijven. Zij wordt onderscheiden, in Maatjesharing, die zeer malsch en vet is en weinig ingewand heeft; volle haring, die vol hom of kuit is, en om St. Bartholomeusnacht wordt gevangen, en de schoof haring, die later gevangen wordt, slechter is en niet lang duren kan. De haringbuizen blijven zoo lang in zee als de visscherij duurt, en zenden hunnen voorraad, met kleine schepen, haringjagers genoemd, aan land. Men rekent dat elke haringbuis door elkander, 400 menschen werk verschaft, en nu kunt gij berekenen hoe voordeelig die handel geweest is, toen men duizende buizen in zee zond, en hoe groot onze vreugde was, bij het aankomen van den eersten nieuwen haring, na de gezegende omwenteling; ja, nergens werd met meerder vreugde dan te Vlaardingen, SPANDAWS lied gezongen:

Triomf! de vreugde stijgt ten top,

Daar komt de kiel met goud belaân,
Zij brengt ons d'eersten haring aan,
't Is feest in Nederland." -

JACOBUS bedankte voor de vriendelijke mededeeling, en ging nu, met zijnen broeder, de kerk, met het graf van HOOGVLIET, door zijn gedicht: Abraham de Aartsvader bekend, benevens het raadhuis en de haven, alwaar verscheidene buizen overwinterden, bezien, en toen vertrokken onze reizigers over Schiedam naar Rotterdam.
